

Pół roku od Kongresu

► OD REDAKTORA

Upłynęło pół roku od Kongresu. Okres, w którym docierały się nowe władze Polskiego Stronnictwa Ludowego. Czy nadszedł już czas pierwszych ocen, czy to jeszcze za wcześnie żeby próbować oceniać zmiany? Myślę, że jest to dobry moment, żeby wysnuć pierwsze refleksje i wnioski.

Finanse.

Są podstawą funkcjonowania każdej organizacji. Bez nich, nie ma szansy na rozwój. Niestety, w dzisiejszym świecie decydują o

być albo nie być. Myślę, że ten obszar możemy podsumować pozytywnie. Restrukturyzacja kosztów funkcjonowania partii, zakończone sukcesem wstępne negocjacje z Ministrem Finansów w zakresie spłaty kary, restrukturyzacja działania Fundacji Rozwoju. To działania, których oczekiwaliśmy i które są skutecznie prowadzone. Najwyższa pora, żeby doprowadzić do zbilansowania przychodów i kosztów, tak aby zmienić, zrationalizować, przepływ środków. Dla mnie istotne jest posiadanie profesjonalnego zaplecza merytorycznego, które będzie wspierało nas w procesach legislacyjnych, w procesach tworzenia programów i budowania wizji Polski. Uważam, że nie potrzeba nam wielkich biur, powierzchni wynajmowanych na wyrost, które dają poczucie „siły” Prezesowi Powiatowemu. Istotna jest myśl a nie kilkadziesiąt metrów biura. Dużo jednak jeszcze pracy przed nami. Celem jest pełna jawność, przejrzystość i racjonalność. Bez tego nie da się tworzyć nowoczesnej partii.

Aktywność sfery rządowej.

To obszar, w którym możemy pokazać naszą skuteczność. Trudno o lepsze miejsce do budowania pozytywnego wizerunku partii dynamicznej i pełnej pomysłów. Podsumowując ostanie pół roku można śmiało powiedzieć, że osiągamy założone cele. Ministerstwo gospodarki pod kierownictwem Kolegi Piechocińskiego pokazuje energię w walce z kryzysem. Promowanie polskiej gospodarki i polskich produktów, otwieranie drzwi w obszarach nowych rynków to niewątpliwe sukcesy resortu. Jestem pod olbrzymim wrażeniem działań Kolegi Kosiniaka – Kamasza. Codziennie udowadnia, że jest na właściwym miejscu. Dynamiczny, pełen pomysłów, bardzo aktywny w każdym obszarze, który obejmuje jego resort. Restrukturyzacja systemu pomocy społecznej, aktywne wspieranie przedsiębiorców (np. program wsparcie na starcie) i wiele innych wykazują, że można. Żal trochę niewykorzystanej szansy związanej z matkami pierwszego kwartału, ale pełen szacunek za lojalność wobec Premiera. Wyciągnijmy jednak wnioski na przyszłość: lojalność musi działać w obie strony! Ministerstwo Rolnictwa dobrze radzi sobie z kwestiami dopłat. Oczekuję jednak wyraźnej i pełnej zaangażowania „walki” o uratowanie pieniędzy z PROW dla małych gospodarstw. Nie szukajmy winnych, pokażmy, że potrafimy walczyć o swoje i wygrywać.

Aktywność w terenie.

Z aktywności w terenie dla Prezesa Piechocińskiego szóstką. Olbrzymie wrażenie robi też aktywność ministra Jędrzejczaka.

Dziesiątki spotkań, tysiące przejechanych kilometrów. To robi wrażenie. Ale gdzie są inni?

Wykluczenia.

Najwyższa pora, żeby wyciągać konsekwencje wobec koleżeństwa, które niewłaściwie traktuje bycie w partii. Wobec ludzi, którzy swoimi działaniami notorycznie narażają na szwank nasze dobre imię. Bez tej odpowiedzialności za słowa i czyny nie będzie odpowiedzialnej i racjonalnej partii. Musimy napiętnować złe zachowania wewnątrz, aby być wiarygodnym na zewnątrz. Dobrze, że zaczęliśmy to robić.

Poparcie społeczne.

Pierwsze sondaże i odbiór społeczny po Kongresie napawały bardzo dużym optymizmem. Sondaże systematycznie rosły, w kuluarach mówiło się że osiągamy poparcie na poziomie 10 – 12 procent. Sondaże publikowane przez media wskazywały 8 punktów procentowych. Jak na początek było dobrze. Dawało to podstawy do tego, żeby stopniowo budować wizerunek zmieniającej się partii, odnowionej dynamicznej organizacji, która ma wizję zmian w Polsce. Dzisiaj, wróciliśmy do poziomu sprzed Kongresu. Nie jest to oczywiście tragedia, ale jest to moment, w którym musimy podjąć zdecydowane działania, które zmienią ten trend.

Naczelny Komitet Wykonawczy.

Skład NKW, będący mieszanką młodości i doświadczenia tworzy szansę na dynamiczne istnienie w przestrzeni publicznej i świadomości społecznej. To nowi Wiceprezesi powinni wziąć na siebie ciężar zmian w wizerunku partii, to nowi wiceprezesi mają współtworzyć wizerunek partii nowoczesnej, będącej blisko ludzi. I tego mi brakuje. Nie dostrzegam aktywności, brak mi ruchu i tego pozytywnego zamieszania, która miało być powiewem świeżości, tej przyjaznej nowoczesności. Tu konieczność zrozumienia dla misji, która została im powierzona. Tu potrzeba determinacji i pełnego zaangażowania. Choćby po to, żeby dać przykład zwykłym członkom PSL, pobudzić ich do pracy na rzecz Stronnictwa.

Program.

Nie od dzisiaj słyszę, że PSL jest partią bez programu. I trudno temu zaprzeczyć. Fakt jest taki, że nie mamy jasnego przekazu. Brak nam pięciu jasnych, klarownych i zrozumiałych dla wszystkich punktów, które będą stanowiły o jego jakości i sile. O naszej koncepcji dla Polski. Dzisiaj, będąc u władzy mamy możliwość zmieniać rzeczywistość realizując założenia, które przyjmujemy. Dzięki temu zbudujemy wizerunek partii skutecznej, która osiąga sukcesy. A to przełoży się na poparcie. Ponadto, da instrumenty koleżankom i kolegom w codziennych bezpośrednich kontaktach z otoczeniem.

Jaka jest Wasza ocena tych 6 miesięcy? Czekamy na Wasze opinie i uwagi.

Andrzej Kopeć

W NUMERZE:

- **Rozmowa z Wiceministrem Rolnictwa i Rozwoju Wsi s. 5**
- **Biogaz rolniczy alternatywą dla paliw kopalnych s. 7**
- **Ogólnopolskie Dni Dużych Rodzin s. 12**
- **Whisbone Ash w Grodzisku Mazowieckim s. 14**

Widziane z Grodziska

► FELIETON JERZEGO FIJAŁKOWSKIEGO

Zima okrutna i zła kraj nasz ścisnęła kiedy ostatni raz zostałem poproszony

o podzielenie się z czytelnikami człowieka, który z pewnym dystansem patrzy na to, co w i w Rzeczypospolitej i w naszej najszcześniejszej z ziem Zachodniego Mazowsza się dzieje. Mijały dni, tygodnie i miesiące wreszcie a kolejnej prośby nie było. Pomyślałem sobie, że może moje pisanie nie jest kompatybilne z tym co wydawca chciałby wam przekazać. Bo kończąc ten zimowy felieton napisałem, że w następnym chciałbym się podzielić z państwem wrażeniami z tego, co działo się na AWW. Czyli na Adventure World Warsaw. A działo się wtedy niekoniecznie dobrze, bo główny wykonawca tej najważniejszej od dekady inwestycji, co tu dużo ukrywać, po prostu zbankrutował. I mimo wydanych przez starostwo grodziskie wszelkich potrzebnych zezwoleń i akceptacji, dopiero wtedy zaczęło się zamieszanie. Mimo optymistycznych zapewnień ze strony miejskiej władzy z Burmistrzem Panem na czele, z mojego punktu widzenia najciekawiej nie było. I tym chciałem się z państwem podzielić.

Miesiące minęły i nagle telefon: „Napisz” – poprosił wydawca. No to piszę. A ponieważ zwykłym słowa dotrzymywać, więc od stycznia na AWW zacznę. A tam nic nowego. Nadal nie dzieje się nic. Nadal poszukiwany jest następny generalny wykonawca. Nadal też optymizm panuje, że mimo przeszkód inwestycja wykonana zostanie. Piszą o tym lokalne media, cytując Burmistrza Pana. Bo nad grodziskim Adventure World Warsaw słońce świeciło, świeci i nie zachodzi. Mimo, że jak patrząc za okno każdy może stwierdzić pory roku się zmieniają. A malkontentom pragnę donieść, że AWW to nie wszystko co będzie. Będzie też Interdyscyplinarne Centrum Innowacji, hotel wspaniały oraz baza „Budokruszu”. To ostatnie może niezbyt do innowacji i rozrywki przystaje, ale wszyscy znają przepiękne i zawsze nowe betoniarki tej grodziskiej firmy. A ja pamiętam, jak przy jakiejś wybitnej i ważnej okazji, swój taniec wykonały super ciężkie dźwigi w Stoczni Gdańskiej. Pod wspaniałą klasyczną muzykę. Czy wyobrażają sobie państwo to samo, w wykonaniu betoniarek i ciężarówek „Budokruszu”? bo ja już to widzę. Dlatego też jednej inwestycji pewien jestem

Teraz skoczmy te kilka miesięcy do przodu i w maju 2013 roku się znajdujemy. Trwa życie bez wiaduktów. Ciężko było kiedy się zaczęło. Ale teraz, jako że Polak potrafi a wszak grodziszczanin to superpolak, każdy swój sposób na brak wiaduktu znalazł. I jakoś sobie radzi. Optymistycznie, czyli po grodzisku dodam, że do nowego wiaduktu już tylko dziesięć miesięcy zostało.

Czyli już prawie, prawie. A teraz pozwolą państwo, że z Grodziska na resztę Rzeczypospolitej popatrzę. A tu dopiero się dzieje. Po perturbacjach wśród rządowych ministrów, to z zegarkami, to z Madonną, to z łupkowym gazem, notowania koalicji rządzącej i poszczególnych jej składników zaczęły ostro spadać. I w mediach po przeskoczeniu w notowaniach Prawa i Sprawiedliwości, Platformy Obywatelskiej, najważniejszym tematem stały się personalia. Czyli kto z rządu wyleci, kto doleci i czy koalicja się utrzyma. Więc premier Tusk zapowiedział i zaczął realizować wielkie przyspieszenie. Wewnątrzpartyjne i rządowe. Co to będzie co to będzie? Pełno niepewności wszędzie. Nic dziwnego, że nawet najbardziej obytym w realiach polskiej polityki oboznanym w wilczym prawie mediów nerwy puszczają. Po raz nie wiadomo który zapytany, o te sprawy, lider Polskiego Stronnictwa Ludowego wicepremier i minister gospodarki Janusz Piechociński po prostu nie wytrzymał i dziennikarzom czołowej stacji telewizyjnej powiedział ni mniej ni więcej tylko tyle, że jak nie przestaną go o personalia pytać, to on szefostwu stacji się poskarży. Od lat znam Pana prezesa, wicepremiera i ministra. Zawsze zimną krew prezentował. Czyżby robota partyjna i państwowa była aż tak wyczerpująca? Mam nadzieję, że kiedy po tym gorącym okresie trochę czasu dla mnie znajdzie, pytanie o to będę mógł sam zadać.

Jerzy Fijałkowski

Wybory uzupełniające w Milanówku

► MILANÓWEK

19 maja br. w okręgu wyborczym nr 5 odbyły się wybory uzupełniające do Rady Miasta Milanówka. Decyzją mieszkańców wybrany został pan Witold Rytwiński reprezentujący KW „Milanówek – Dziś i Jutro”, na którego zagłosowało łącznie 160 wyborców. Frekwencja wyborcza wyniosła 14,46% (głosy oddało 302 mieszkańców, z czego 298 to głosy ważne). Wybory uzupełniające zostały zarządzane przez Wojewodę Mazowieckiego w związku z wygaśnięciem mandatu śp.

radnej Barbary Wiśniewskiej.

Witold Rytwiński - student V roku prawa na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, od 18 lat mieszkaniec Milanówka. Od listopada 2011 roku Przewodniczący Spółki Wodnej w Milanówku zajmującej się melioracjami, sekretarz czasopisma "Moje Miasto Milanówek", członek Stowarzyszenia Milanówek Dziś i JUTRO" oraz Towarzystwa Miłośników Milanówka.

Jako Radny Witek między innymi będzie zabiegał o:

- poprawę bezpieczeństwa (częstsze patrole Straży Miejskiej i Policji)
- poprawę jakości dróg i chodników
- stworzenie miejsca odpoczynku dla mieszkańców - adaptacja

Łęgów Na Skraju na bezpieczny i dostępny teren zielony z zachowaniem formy użytku ekologicznego

- efektywniejsze i bezpieczniejsze wykorzystanie w okolicach basenu

Od lewej: Krzysztof Rytwiński, Witold Rytwiński i Jerzy Wysocki - Burmistrz Miasta Milanówek; w Teatrze Letnim w trakcie prezentacji Osiągnięcia II Rzeczypospolitej; Wzrzesień 39 - klęska nie do końca.

- stworzenie miejsca wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców osiedla TBS

- poprawę bytu rodziny, szczególnie wielodzietnych - wprowadzenie przez Radę Miasta szeregu ulg w postaci Karty Dużej Rodziny

Gratulujemy naszemu redakcyjnemu koledze wygranej i życzymy owocnej pracy na rzecz Milanówka.

Anna Kryńska

3 rocznica ...

► POLSKIE STRONNICTWO LUDOWE

10 kwietnia br. upłynęła trzecia rocznica katastrofy polskiego samolotu rządowego Tu-154 w Smoleńsku. To tragiczne wydarzenie było największą pod względem liczby ofiar katastrofą w dziejach Sił Powietrznych Rzeczypospolitej Polskiej. W ciągu jednej chwili odeszło 96 osób: prezydent RP Lech Kaczyński z małżonką, ostatni prezydent RP na uchodźstwie Ryszard Kaczorowski, wicemarszałkowie Sejmu i Senatu, parlamentarzyści, dowódcy wszystkich rodzajów Sił Zbrojnych RP, pracownicy Kancelarii Prezydenta, szefowie instytucji państwowych, duchowni, przedstawiciele ministerstw, organizacji kombatanckich i społecznych oraz osoby towarzyszące, stanowiące delegację polską na uroczystości związane z obchodami 70. rocznicy zbrodni katyńskiej. Zginęli również członkowie załogi samolotu.

Wśród tragicznie zmarłych parlamentarzystów, znaleźli się także członkowie Polskiego Stronnictwa Ludowego – Leszek Deptuła, Wiesław Woda oraz Edward Wojtas.

Leszek Deptuła urodził się 25 lutego 1953 roku w Żaganiu. Ukończył studia na Wydziale Weterynaryjnym Akademii Rolniczej w Lublinie, uzyskując tytuł lekarza weterynarii. W latach 1978-2002 pracował w Lecznicy dla Zwierząt w Wadowicach Dolnych. Po czym od

roku 2002 do 2006 sprawował funkcję marszałka województwa podkarpackiego. Następnie do 2007 roku zasiadał w sejmiku województwa. W wyborach parlamentarnych w roku 2007 Leszek Deptuła uzyskał mandat poselski z listy Polskiego Stronnictwa Ludowego. W przeszłości sprawował także funkcję wiceprzewodniczącego rady gminy Wadowice Górne.

Wiesław Woda urodził się 17 sierpnia 1946 roku w Paleńnicy. Wykształcenie zdobył w Akademii Rolniczej w Krakowie. Przez większość swojego życia związany z pracą urzędniczą. Sprawował funkcję prezesa zarządu wojewódzkiego kółek rolniczych w

Krakowie (1975-87), równocześnie zasiadał w Radzie Narodowej miasta Krakowa (1976-88). Pełnił funkcję wiceprezydenta Krakowa (1987-1990), następnie przez ponad rok wicewojewody krakowskiego. Przez dwa lata kierował krakowskim biurem Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa.

Od 1994 do 1997 zajmował stanowisko wojewody tarnowskiego.

Funkcję posła po raz pierwszy pełnił z ramienia ZSL w latach 1989–1991 w tzw. Sejmie kontraktowym. Od 1991 do 1993 był członkiem Trybunału Stanu. Od 1997 nieprzerwanie sprawował mandat poselski, reprezentując Polskie Stronnictwo Ludowe.

Od lipca 2007 do marca 2009 wchodził w skład Rady Służby Publicznej przy Prezesie Rady Ministrów. 2 kwietnia 2009 został powołany na członka Rady Służby Cywilnej. W Sejmie V i VI kadencji pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Polsko-Tajwańskiego Zespołu Parlamentarnego. Był także prezesem zarządu oddziału wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP.

Edward Wojtas urodził się 1 marca 1955 r. w Wólce Modrzejowej. Ukończył studia na Wydziale Ekonomicznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Od wczesnych lat związany z ruchem ludowym – od roku 1976 członek Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego,

następnie Polskiego Stronnictwa Ludowego. W latach 1995–1997 był zastępcą dyrektora Wydziału Zdrowia w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim. Od 1997 do 1998 pracował jako dyrektor generalny tego urzędu. W latach 1998–2007 pełnił funkcję radnego sejmiku województwa lubelskiego I, II i III kadencji. Od października 1998 do grudnia 2002 był członkiem zarządu województwa lubelskiego. Dwukrotnie sprawował funkcję marszałka województwa lubelskiego (2002-2003, 2005-2006). W wyborach parlamentarnych w 2007 uzyskał mandat poselski z listy Polskiego Stronnictwa Ludowego.

Katastrofa z 10 kwietnia 2010 r. ukazała nam, że w chwilach bolesnych, kryzysowych, jesteśmy w stanie tworzyć jedną wielką rodzinę Polaków. Udowodniliśmy sobie, że potrafimy być razem, pomimo różniących nas sympatii politycznych. Niestety następne miesiące skutecznie zatarły obraz skonsolidowanego narodu polskiego. Dlatego też, przy okazji wspomniania katastrofy z 10 kwietnia 2010 r. w szczególności powinniśmy być zainteresowani utrzymaniem poczucia jedności narodowej. Pamiętając o tym, że wskutek rozbicia się samolotu rządowego śmierć ponieśli przedstawiciele najwyższych władz państwowych – bez względu na tożsamość polityczną, czy zorientowanie na skali lewica-prawica.

Norbert Klimkowski

Odślonięcie pomnika ku czci działacza PSL

► POLSKIE STRONNICTWO LUDOWE

18 maja 2013 roku w Cekanowie, przy okazji Płockiego Święta Ludowego, miało miejsce uroczyste odślonięcie pomnika ku czci Antoniego Zaleskiego - wieloletniego działacza Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz aktywisty społecznego. Działacz PSL zginął na własnym podwórzu z rąk funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa 14 listopada 1945 roku.

Ta tragiczna śmierć nie była wydarzeniem odosobnionym. Wysokie poparcie społeczne dla Polskiego Stronnictwa Ludowego oraz osobisty autorytet Stanisława Mikołajczyka w okresie powojennym powodował niechęć ze strony komunistów do ludowego ugrupowania, które postrzegano jako realną, polityczną konkurencję. W tej sytuacji komuniści wykorzystywali różne sposoby, by zniszczyć polski ruch ludowy: ograniczono przydziały papieru, rabowano majątek ruchu, stosowano tortury fizyczne, aresztowania bez wyroku sądów. Przykład Antoniego Zaleskiego udowadnia, że część działaczy polskiego ruchu agrarnego musiało

ponieść najwyższy wymiar „kary” za swoje oddanie dla sprawy polskiej. Skalę niechęci komunistów wobec

ludowców dobrze przedstawiała wypowiedź Romana Zambrowskiego, który stwierdził na Plenum KC PZPR: „Trzeba żeby do wyborów rozbić PSL, trzeba żeby wyszło z wyborów z połamanymi kośćmi”. Pomimo ogromnego poparcia społecznego na wsi i w mieście, ugrupowanie ludowe otrzymało zaledwie 10,3% głosów w trakcie wyborów do Sejmu Ustawodawczego w 1947 r. (przy czym mężowie zaufania deklarowali, że partia ludowa powinna uzyskać 63% poparcia).

Na szczęście dziś żyjemy w wolnej i demokratycznej Polsce, w której nie zapomina się o „cichych” bohaterach. Wyrazem tego jest fakt, że losy śp. Antoniego Zaleskiego mógł wszystkim uczestnikom Płockiego Święta Ludowego przedstawić jego wnuczek Antoni Pyszko.

Norbert Klimkowski

fol. A. Kopeck

Płockie święto ludowe

► POLSKIE STRONNICTWO LUDOWE

W dniu 18 maja 2013 r. odbyło się Płockie Święto Ludowe 2013, które połączone było z uroczystym poświęceniem sztandaru Koła Polskiego Stronnictwa Ludowego w Cekanowie oraz odsłonięciem pamiątkowej tablicy ku czci zamordowanego przez Urząd Bezpieczeństwa działacza Ludowego z Cekanowa Antoniego Zaleskiego – ówczesnego wiceprezesa Zarządu Powiatowego Polskiego Stronnictwa Ludowego Powiatu Płockiego. Uroczystości Płockiego Święta Ludowego poprzedziła polowa Msza Święta w intencji Ludowców.

W uroczystości uczestniczyło wiele pocztów sztandarowych PSL z Mazowsza, w tym zaproszeni reprezentanci Grodziska Mazowieckiego z prezesem Andrzejem Kopeć, a także poczty flagowe Ochotniczych Straży Pożarnych. Uroczystość zgromadziła wiele osób z całego województwa. Przybyli też znani politycy: przewodniczący Rady Naczelnej PSL, europoseł **Jarosław Kalinowski**, wiceprzewodniczący Rady Naczelnej PSL, prezes Zarządu Wojewódzkiego PSL, marszałek Mazowsza **Adam Struzik**, poseł: **Waldemar Pawlak** dwukrotny prezes PSL, dwukrotny premier i wicepremier RP, prezes Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP, poseł **Piotr Zgorzelski** wiceprezes Zarządu Wojewódzkiego. Dla uczestników święta z werwą grała Strażacka Orkiestra Dęta Gminy Słupno.

Monika Cieślíkiewicz

Fotorelacja www.piotrzgorzelski.pl

Musimy dobrze przygotować się do wykorzystania tych pieniędzy

► ROZMOWA

Fot. arch. T. Nalewajk

Andrzej Kopec: Niedawno miał miejsce dwudniowy szczyt w Brukseli, w trakcie którego ustalono Budżet UE na lata 2014-2020, czekamy teraz na akceptację ze strony Parlamentu Europejskiego. Jak Pan ocenia perspektywę rozwoju Polski na najbliższe lata w związku z planowanym

otrzymaniem potężnej puli blisko 106 miliardów euro?

Tadeusz Nalewajk: Proszę rozejrzeć się dookoła. Jak Polska zmieniła się od wejścia do Unii Europejskiej, a właściwie od momentu podjęcia decyzji o przystąpieniu. Skupię się na rolnictwie, bo to właśnie rolnicy i przetwórcy doskonale wykorzystali środki przedakcesyjne i te, dostępne już po akcesji. Kolejna perspektywa finansowa 2013-2014 to również ogromna szansa rozwoju dla naszego kraju. Zwracam uwagę, że po raz pierwszy w historii kolejny unijny budżet jest niższy od poprzedniego. Polska jednak osiągnęła sukces, gdyż w nadchodzącej perspektywie finansowej otrzymamy na rolnictwo więcej środków niż w poprzedniej. Musimy dobrze przygotować się do wykorzystania tych pieniędzy. Gdyby wszyscy wykorzystywali dostępne dla nich środki, tak jak to ma miejsce w przypadku branży rolno-spożywczej, to niewątpliwie moglibyśmy osiągnąć znacznie więcej. Jestem przekonany, że jednak tak będzie, bo dobry wynik negocjacji osiągnięty na szczycie daje nam ogromną szansę na znaczący rozwój naszej gospodarki. Ogromna pula pieniędzy w ramach funduszy spójności daje nam szansę na znaczne przyspieszenie poprawy warunków życia i rozwoju na terenach o słabej infrastrukturze.

AK: Można spotkać się z głosami, że bolączką polskich władz będzie właściwa dystrybucja tej okazałej sumy? Oczywiście trudno wróżyć z fusów, ale jakie jest Pana zdanie?

TN: Jak już wspominałem najważniejsze do dobre wykorzystanie środków. Mamy już doświadczenie, znamy dotychczasowe błędy i wiemy gdzie potrzebne są zmiany. Dziś lepsze jest też zrozumienie spraw rolnych. Coraz powszechniejsza jest wiedza o korzyściach wynikających z rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. Rekordowe wyniki w handlu zagranicznym artykułami rolno-spożywczymi pokazują, że jest to jedyna grupa produktów przynosząca nam dodatnie saldo w tej wymianie. W ubiegłym roku sprzedaliśmy tych produktów za 17,5 mld euro, a dodatnie saldo przekroczyło poziom 4,1 mld euro. Już ¼ naszej produkcji rolnej, w ujęciu wartościowym, wysyłana jest poza nasze granice. To setki konkretne miejsca pracy nie tylko w sferze rolnictwa i przetwórstwa, ale także w całej gospodarce. To są konkretne i wymierne wartości, a nie wirtualne środki.

Z pewnością będziemy się starali, mając cały czas na uwadze wcześniej popełnione błędy, aby te ogromne środki jak najlepiej zostały wykorzystane na utrzymanie i powstawanie nowych miejsc pracy, na najefektywniejsze formy aktywizacji poszczególnych regionów i dziedzin gospodarki. Jest to zadanie tym bardziej trudne, że będziemy realizowali je w czasach kryzysu, ale jest to też szansa na znaczne zmniejszenie jego złych skutków dla społeczeństwa. Nie ma bowiem

nic ważniejszego w takich czasach, jak obecne, niż utrzymanie i rozwój miejsc pracy dających ludziom możliwość utrzymania swoich rodzin.

AK: Reprezentuje Pan resort rolnictwa, więc warto byłoby przybliżyć czytelnikom, jakich korzyści mogą spodziewać się rolnicy i szerszej – mieszkańcy wsi, w związku z nowym budżetem unijnym. Jak prezentuje się kwestia dopłat bezpośrednich do hektara wg nowej polityki rolnej i budżetu UE?

TN: Jeszcze raz podkreślam, że przyjęte na szczycie rozwiązania są dla nas korzystne mimo tego, że w perspektywie finansowej 2014-2020 dla całej Unii Europejskiej tych środków jest o około 10% mniej. Jednak w dalszym ciągu jesteśmy największym unijnym beneficjentem środków na politykę spójności, a na rolnictwo mamy nawet więcej o około 10% niż w kończącej się perspektywie lat 2007-2013.

Głównym naszym celem było zapewnienie polskim rolnikom ścieżki dojścia do poziomu średnich płatności w Unii Europejskiej. Utrzymaliśmy obecny poziom, a do roku 2020 powinniśmy osiągnąć średnią unijną w wysokości 250-260 euro/ha. Zadbaliśmy także o to, aby z II filara WPR można było przesunąć do I filara do 25% środków. Dzięki temu płatności dla naszych rolników będą mogły stopniowo wzrastać, choć nie będzie można ich współfinansować z budżetu krajowego.

Wstępnie też uzgodniliśmy umowę partnerską z Ministerstwem Rozwoju Regionalnego, aby zniwelować skutki zmniejszenia środków w ramach II filara WPR. Ogromny budżet polityki spójności dotyczy przecież całej Polski, w tym także terenów wiejskich. Dzięki tym środkom będą mogły być finansowane między innymi drogi lokalne, szerokopasmowy Internet czy też infrastruktura techniczna.

Ponadto możemy dofinansować II filar z budżetu krajowego. Nie mniej istotna jest jeszcze jedna sprawa. Dotyczy ona przede wszystkim gmin. Otóż będą one mogły doliczyć VAT do kosztów kwalifikacyjnych unijnych programów. To pozwoli zaoszczędzić w skali kraju około 7 mld euro, które zostaną w budżetach gminnych i będą mogły być wykorzystane m.in. na kolejne projekty służące rozwojowi tych terenów.

AK: Jaka przyszłość czeka Wspólną Politykę Rolną po 2013 roku?

Ta dyskusja jeszcze się toczy. Sprawa nie jest ostatecznie zamknięta. Uwaga skupiona została na wypracowaniu kompromisu w sprawach przyjęcia unijnego budżetu na nową perspektywę finansową. Dotychczas przedstawione propozycje reformy Wspólnej Polityki Rolnej spotkały się z bardzo licznymi uwagami praktycznie ze wszystkich stron. Nie mam jednak złudzeń, że nowa WPR będzie rzeczywiście na miarę stojących przed nami wyzwań. Udaje się nieco złagodzić pierwotne pomysły np. zazielenienia, ale w dalszym ciągu brak jest zgody wszystkich na znaczące uproszczenie tej polityki i skierowanie jej w zdecydowany sposób w kierunku proinwestycyjnym, prorozwojowym o co cały czas zabiegaliśmy zwracając uwagę na korzyści wynikające z takich rozwiązań i perspektywy znaczącego wzrostu zapotrzebowania na żywność w związku z prognozami demograficznymi.

Nie mniej jednak dla nas najważniejszym zadaniem będzie wykorzystanie wszystkich dostępnych możliwości, aby w dalszym ciągu kontynuować procesy modernizacyjne w gospodarstwach rolnych i przetwórstwie, gdyż to właśnie przynosi nam największe korzyści, co pokazują dobitnie wyniki handlu zagranicznego artykułami rolno-spożywczymi, o których już mówiłem.

cd. Musimy dobrze przygotować się do wykorzystania tych pieniędzy

AK: Media huczą od nieprawidłowości, dotyczących przetargów na zakup ziemi od Agencji Rynku Rolnego. Sprawia to, że grunty trafiają w ręce tzw. „słupów”. Ich działalność powoduje, że wiele gospodarstw rodzinnych może zapomnieć o powiększeniu areалу. Czy Ministerstwo Rolnictwa posiada rozwiązania prawne, które są w stanie ukrócić niekorzystne praktyki z punktu widzenia polskich rolników?

TN: Cały czas prowadzimy dialog społeczny. W toku wielu rozmów z protestującymi rolnikami wypracowaliśmy rozwiązania, które mogły być szybko wprowadzone w życie. Przypomnę, że zgodnie z podpisanymi porozumieniami, prezes ANR podpisał stosowne rozporządzenia ograniczające to niebezpieczne zjawisko. Między innymi Agencja odstępuje od przeprowadzenia przetargu na wniosek upoważnionego przez izbę rolniczą członka komisji albo po zgłoszeniu sprzeciwu Izby Rolniczej, w związku z uzasadnionymi wątpliwościami odnośnie osób mających uczestniczyć w przetargu. W przypadku dwukrotnego odwołania przetargu Agencja przeznaczona nieruchomości do przetargu ograniczonego na dzierżawę krótkoterminową, nie krótszą niż jeden okres wegetacyjny. Agencja, na wniosek dzierżawcy, pozytywnie zaopiniowany przez Izbę Rolniczą może przedłużyć umowę zawartą w tym trybie na okres przekraczający 3 lata.

Rozszerzony został także katalog sytuacji, w których Agencja może wykonać prawo odkupu o przypadki, gdy:

- ▶ nabyta nieruchomość wykorzystywana jest na inny cel, niż prowadzenie działalności rolniczej,
- ▶ prowadzona działalność rolnicza na nabytej nieruchomości nie jest wykonywana osobiście przez nabywcę.

Uzgodniono także, że przy sprzedaży na raty nieruchomości rolnych, w trybie przetargu ograniczonego oraz w ramach pierwszeństwa nabycia na utworzenie lub powiększenie gospodarstwa rodzinnego, stosowane będą zabezpieczenia jedynie w formie hipoteki oraz weksla In blanco.

Na wniosek Izby Rolniczej może też być rozszerzony skład komisji o osoby przez nią wskazane, nie więcej jednak niż 50% składu komisji.

Te zapisy powinni skutecznie ograniczyć zjawisko tzw. „słupów”. A wszędzie tam, gdzie doszło do złamania praw działania podejmują odpowiednio służby.

AK: Pozostaniemy w temacie zakupu gruntów przez cudzoziemców. Czy polscy rolnicy powinni obawiać się uwolnienia obrotu ziemią rolną po 2016r., a co za tym idzie możliwości jej nabycia przez obywateli UE bez konieczności posiadania odpowiednich zezwoleń ze strony ministerstw?

TN: W Polsce jest głód ziemi. Dlatego też wprowadzona została zmiana ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi należącymi do skarbu państwa. Dlatego też ANR dąży do trwałego zagospodarowania całego Zasobu jakim dysponuje. Jestem przekonany, że przyjęte rozwiązania pozwolą na to, aby ziemia znalazła się w rękach tych, którzy rzeczywiście na niej pracują i którzy widzą swoją szansę w

rozwijaniu swoich gospodarstw w najbliższych latach i pokoleniach.

AK: Jak Pan postrzega rolę spółdzielczości w kształtowaniu polskiej wsi? Czy Ministerstwo prowadzi działania w kierunku wspierania ruchu spółdzielczego, czy raczej ukierunkowuje się na grupy producenckie?

TN: To bardzo istotne zagadnienie. Mamy wspaniałe tradycje w tej dziedzinie. Niestety przez lata, w wielu przypadkach, ta wspaniała idea została znacznie wypaczona. Musimy powrócić do korzeni spółdzielczości i ją odbudować. To ogromna szansa dla wielu rolników i przetwórców. Proszę popatrzeć na kraje „starej” Unii Europejskiej. Tam spółdzielnie rolników bardzo dobrze się rozwinęły i ich członkowie świetnie prosperują. Mając na względzie złe doświadczenia z minionych lat chcemy wzmocnić merytorycznie odbudowę spółdzielczości. W resorcie został utworzony specjalny wydział, który będzie zajmował się tym zagadnieniem. Chcemy też, aby w szkołach rolniczych podległych Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi znalazł się specjalny kierunek poświęcony spółdzielczości. Uważam, że jest to słuszną drogą, dzięki której wielu rolników miałoby szansę poprawić opłacalność produkcji, a ponadto miałoby możliwość czerpania zysków z obrotu i dystrybucji, co w chwili obecnej przechwytywane jest przez rzeszę różnych pośredników. To także korzyści dla konsumenta, mniej pośredników, mniej marż, korzystniejsza cena.

AK: Na łamach PS.Lidera toczy się dyskusja W którą stronę? Jak Pan myśli, w którą stronę powinno pójść PSL?

TN: PSL ma ponad stuletnie tradycje. Pamiętając o swoich korzeniach coraz bardziej jesteśmy otwarci na zmieniające się otoczenie. Dzisiejszy poziom dyskusji politycznej jest żenujący. Proponujemy normalną dyskusję w oparciu o merytoryczne przesłanki. Jesteśmy otwarci na różne propozycje. Nie uprzedzamy się do nikogo, ale chcemy dyskusji pozbawionej zapiekłości i skierowanej na populizm. Opowiadamy się za dialogiem i szukaniem kompromisów korzystnych dla całego społeczeństwa. Musimy iść drogą ciężkiej, pozytywistycznej pracy opartej na wartościach. To praca z ludźmi, to nasze małe ojczyzny.

AK: Czy w projekcie PSL – PjN Centrum dla Polaków widzi Pan szansę na dobry wynik w wyborach do PE? I co dalej?

TN: To propozycja dialogu, dialogu innego od tego, który społeczeństwo widzi dziś w mediach. To możliwość szukania najlepszych rozwiązań dla Polaków. O wyniku decydują wyborcy. Aby ich przekonać musimy nasze racje udowodnić codzienną, ciężką pracą. Jeżeli ta praca przynosi efekty i ludzie to widzą, to i o wynik wyborów można być spokojnym.

AK: Jak ocenia Pan zmiany jakie zachodzą w Polskim Stronnictwie Ludowym?

TN: Czas kryzysu zaostza wiele sytuacji. Tymczasem jest to dobry czas do poważnych, odważnych zmian. Tym bardziej wymagana jest wówczas rozwaga i odpowiedzialność za słowa. Rewolucja nie jest nam potrzebna. Zmiany zachodzą ewolucyjnie w określonym otoczeniu politycznym i gospodarczym. Jestem przekonany, że idziemy w dobrym kierunku.

Tadeusz Nalewajk – od 2009 r. Wiceminister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Posiada 19 letnie doświadczenie w pracy samorządowej, awansując od inspektora w Urzędzie Miasta i Gminy w Pułtusk do Starosty Pułtuskiego. W latach 1990-1998 piastował funkcję Zastępcy Burmistrza Miasta Pułtusk. Od 1 stycznia 1999 r. do listopada 2007 pełnił funkcję Starosty Pułtuskiego. Od 2002 roku przewodniczył Konwentowi Powiatów Województwa Mazowieckiego. W latach 2005-2007 pełnił funkcję Wiceprezesa, a od kwietnia 2007 do listopada 2007 Prezesa Zarządu Związku Powiatów Polskich. 29 listopada 2007 został podsekretarzem stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. 5 marca 2008 roku został Zastępcą Burmistrza Miasta Nasielska. 26 marca 2009 został podsekretarzem stanu w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Poza działalność zawodową Tadeusz Nalewajk pełni wiele funkcji społecznych. Jest członkiem Zarządu Głównego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej, pełni funkcję Skarbnika Polskiego Stronnictwa Ludowego, jest Honorowym Prezesem Zarządu Koła Wędkarskiego Nr 1 w Pułtusk oraz Członkiem Rejonowej Rady Reprezentantów PCK przy Zarządzie Rejonowym PCK w Pułtusk.

Biogaz rolniczy alternatywą dla paliw kopalnych

► KRAJ

Szacuje się, że ze 100 m³ biogazu można wyprodukować m.in. 540-600 kWh energii elektrycznej, ale jego zastosowanie jest o wiele szersze.

Opisane w poprzednich numerach „Lidera” zmiany zachodzące na rynku energetycznym (głównie na rynku ropy naftowej) oraz zmiany klimatyczne powodują, że zarówno unijna jak i krajowa polityka gospodarcza zmierza do rozwoju działań mających na celu znalezienie alternatywnych źródeł energii. Eksperti oceniają, że najważniejszymi kryteriami kierunku poszukiwań, doboru nowych surowców i technologii powinny być: odtwarzalność źródła energii, opłacalność, dostępność i wpływ na środowisko naturalne oraz zdrowie ludzi. Wydaje się, że biogaz rolniczy posiada wszelkie predyspozycje, aby stać się jednym z wiodących kierunków dywersyfikacji źródeł energii.

Biogaz jest mieszkanką metanu (do 75% objętości), dwutlenku węgla (do 40%) oraz innych substancji, takich jak siarkowodór, tlenek węgla i azot, a jego wytwarzanie przebiega w wyniku beztlenowej fermentacji materiałów biodegradowalnych, takich jak m.in. gnojowica i obornik zwierzęcy, odpady komunalne, odpady zielone, odpady z przemysłu spożywczego, osadu ściekowego czy też celowych upraw energetycznych (np. kiszonka kukurydzy). Patrząc przez pryzmat struktury i potencjału polskiego rolnictwa biomasa staje się energetyczną szansą naszego kraju.

Oprócz elektryczności biogaz wykorzystywany jest również do produkcji energii cieplnej oraz jako paliwo silnikowe (CNG) dla pojazdów samochodowych, a po standaryzacji może być wprowadzany do sieci gazowej jako alternatywne źródło dla gazu ziemnego. Kolejnymi zaletami produkcji biogazu na dużą skalę jest zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego kraju, zmniejszenie deficytu gazowego kraju oraz w perspektywie długofalowej uniezależnienie się od importu gazu, a także wypełnienie zobowiązań unijnych dotyczących produkcji biopaliw i energii ze źródeł odnawialnych.

Wykres 1. Liczba przedsiębiorstw energetycznych oraz instalacji wpisanych do rejestru biogazowni rolniczych w Polsce w latach 2011-2012

*
Dat

a utworzenia rejestru przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się wytwarzaniem biogazu rolniczego.

Źródło: na podstawie danych ARR.

Biogaz ma coraz szersze zastosowanie na świecie. Wykorzystuje się go głównie jako paliwo dla generatorów prądu elektrycznego w Indiach, Chinach, Szwajcarii, Francji, Szwecji, Niemczech i USA.

Od 1 stycznia 2011 r., zgodnie z przepisami ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, działalność gospodarcza w zakresie wytwarzania biogazu rolniczego lub wytwarzania energii elektrycznej z biogazu rolniczego w Polsce jest działalnością regulowaną i wymaga wpisu do rejestru przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się wytwarzaniem biogazu rolniczego. Organem odpowiedzialnym za prowadzenie powyższego rejestru jest Agencja Rynku Rolnego (ARR). Na koniec 2012 r. w rejestrze ujętych było 28 biogazowni rolniczych należących do 21 podmiotów gospodarczych. Łączna zainstalowana moc tych biogazowni wynosiła 31,3 MW energii elektrycznej oraz 31,9 MW ciepła i była w obydwu przypadkach blisko 2-krotnie wyższa od mocy zainstalowanych biogazowni na koniec 2011 r. (odpowiednio 15,9 MW oraz 15,6 MW).

cd. Biogaz rolniczy alternatywą dla paliw kopalnych

► KRAJ

Tabela 1. Wykaz surowców zużytych do produkcji biogazu rolniczego w latach 2011-2012

Lp.	Rodzaj surowca zużytego do produkcji biogazu rolniczego	Ilość surowca zużytego do produkcji biogazu rolniczego (tony)	
		2011 r.	2012 r.
1.	Gnojowica	265 960,79	349 173,12
2.	Kiszonka z kukurydzy	108 876,14	241 641,63
3.	Wywar pogorzelniany	30 465,11	146 607,49
4.	Pozostałości z warzyw i owoców	10 984,35	102 383,65
5.	Wysłodki	6 922,45	36 409,11
6.	Obornik	11 640,53	23 477,30
7.	Serwatka	1 933,00	12 775,44
8.	Pulpa ziemniaczana	7 258,49	6 668,13
9.	Mieszanka lecytyny i mydeł	8 906,87	2 086,42
10.	Zielonka	-	1 947,31
11.	Kiszonka z traw	7 217,10	1 683,17
12.	Treści zoławkowe	1 278,30	1 056,62
13.	Osady białkowe	-	1 020,08
14.	Płynne resztki pszenne	-	864,79
15.	Zboże	1 611,77	690,78
16.	Odpady poubojowe	-	685,56
17.	Szlamy z rafinacji olejuzepakowego	-	644,98
18.	Mąka, bułka, panierka	101,71	450,40
19.	Szlamy białkowo-tłuszczowe	-	384,76
20.	Kiszonka ze zbóż	5 973,80	348,48
21.	Odpady tłuszczowe	285,65	305,17
22.	Popuczony czekoladowe	-	303,58
23.	Gliceryna	-	302,71
24.	Odpadowa masa roślinna	-	292,98
25.	Osady drożdżowe	-	230,08
26.	Słoma	-	153,45
27.	Osady z przetwórstwa produktów roślinnych	-	50,06
28.	Przeteminowana żywność	-	36,54
29.	Tłuszcze	-	15,50
30.	Oleje roślinne	-	1,08
Razem		469 416,06	932 690,37

Ze sprawozdań kwartalnych przedsiębiorstw energetycznych złożonych w ARR w 2012 r. wynika, że do wytworzenia biogazu rolniczego zużyto 932,7 tys. ton surowców (tj. blisko 2-krotnie więcej niż w 2011 r.). Jako surowiec dominowały: gnojowica (37%), kiszonka z kukurydzy (26%), wywar pogorzelniany (16%) oraz pozostałości z warzyw i owoców (11%). Ze wskazanych powyżej ilości surowców, przedsiębiorstwa energetyczne w procesie fermentacji metanowej, wytworzyły łącznie 73,1 mln m³ biogazu rolniczego, z którego wyprodukowano 141,8 GWh energii elektrycznej i 158,6 GWh ciepła.

Począwszy od 2013 r. ARR jest również zobowiązana pozyskiwać i gromadzić informacje dotyczące istniejącej, będącej w budowie lub planowanej do budowy infrastruktury energetycznej, służącej do wytwarzania biokomponentów oraz energii elektrycznej z biogazu rolniczego (instalacje lub części instalacji związane z produkcją, przesyłem i składowaniem). Obowiązek informowania – co drugi rok kalendarzowy – dotyczy projektów inwestycyjnych według stanu na 31 marca roku sprawozdawczego, których zdolności produkcyjne wynoszą co najmniej:

- 50 000 ton/rok – w przypadku wytwarzania biokomponentów,
- 20 MW – w przypadku wytwarzania energii

elektrycznej z biogazu rolniczego.

Powyższe informacje wytwórcy oraz przedsiębiorstwa energetyczne są zobowiązani przekazać do ARR w terminie do 1 czerwca roku sprawozdawczego. Na ich podstawie opracowywane są zbiorcze zestawienia, które ARR przekazuje do Ministerstwa Gospodarki.

Tabela 2. Ilość energii elektrycznej wytworzonej z biogazu rolniczego w latach 2011-2012

Lp.	Energia elektryczna (GWh)	Rok produkcji	
		2011 r.	2012 r.
1.	Wytworzona z biogazu rolniczego, z tego:	73,43	141,79
-	- Wprowadzona do sieci elektroenergetycznej	54,18	109,23
-	- Zużyta na potrzeby produkcji	8,47	19,75
-	- Zużyta na potrzeby własne	10,78	12,81

MD na podstawie danych ARR.

Procedury inwestycyjne w biogazowni rolniczej, skomplikowana droga...

► KRAJ

W artykule redaktora Marka Długosza możemy przeczytać o stopniowo rozwijającym się rynku biogazowni rolniczych i szansach z tym związanych. Niewątpliwie Polska dysponuje ogromnym potencjałem dla rozwoju biogazu rolniczego. Biogazownie mogą być realną szansą na wsparcie finansowe dla wielu gospodarstw oraz dają możliwość efektywnego wykorzystania wielu odpadów z produkcji rolnej. W „Programie rozwoju biogazowni rolniczych” Ministerstwo Gospodarki zakłada, że do 2020 roku w każdej gminie będzie zbudowana co najmniej jedna biogazownia rolnicza o mocy od 0,7 MW do 3 MW. Ocenia się, że ich łączna moc wyniesie od 2 do 3 tys. MW¹.

Przygotowując ten artykuł muszę przyznać, że miałem dość poważny problem, aby zdecydować się które aspekty dot. biogazowni rolniczych podkreślić. Temat, którego się podjąłem jest bardzo złożony i tak naprawdę aby zrozumieć problematykę produkcji biogazu

rolniczego, trzeba by omówić efektywność produkcji metanu w biogazowniach w stosunku do jakości gazu konwencjonalnego, koszty inwestycyjne od podstaw, przewidywane zyski oraz czas amortyzacji przedsięwzięcia, wydajność oraz ilość substratów do produkcji energii, zjawisko kogeneracji (jednoczesnego wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej) i wreszcie całą złożoną procedurę prawną. To jednak niestety wykraczałoby poza możliwe do zamieszczenia ramy artykułu. Dlatego zdecydowałem się w skrócie przedstawić Państwu zarys złożoności procedur inwestycyjnych. Nie po to aby odstraszyć potencjalnych inwestorów, lecz przybliżyć procedury, tak aby było wiadomo od czego zacząć. Jeśli będzie taka wola ze strony czytelników i redakcji w następnych numerach z przyjemnością przybliżę szereg zagadnień związanych z inwestycją i funkcjonowaniem biogazowni rolniczych.

Procedury inwestycyjne w biogazowni rolniczej, skomplikowana droga...

Procedury prawne procesu inwestycyjnego możemy podzielić na następujące etapy:

1. Uzyskanie wypisu i wyciągu z miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, bądź decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego
2. Uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, w tym w większości przypadków przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko
3. Uzyskanie praw do nieruchomości
4. Przygotowanie operatu wodnoprawnego i uzyskanie decyzji wodnoprawnej na pobór wody
5. Fazę projektową, uzgodnień, uzyskania warunków przyłączenia do sieci
6. Uzyskania pozwolenia na budowę
7. Fazę inwestycji
8. Odbiór obiektu
9. Przyłączenie do sieci
10. Wpis do działalności regulowanej lub w niektórych przypadkach uzyskanie koncesji
11. Podpisanie umowy o sprzedaż energii do sieci

Jak wspominałem cały ten złożony proces wymagałby rozbicia na co najmniej kilka artykułów.

Bardzo często budowa biogazowni rolniczych będzie wiązała się z uchwaleniem lub zmianą przez gminę miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, gdyż tego typu inwestycje często nie są wpisywane w ww. plany. W przypadku braku planu zagospodarowania przestrzennego, na terenach nie rolniczych, pierwszym etapem jest uzyskanie decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych i dopiero na tej podstawie możemy uzyskać decyzję o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. W związku z tym, że biogazownie są najczęściej lokalizowane na terenach rolniczych, w większości sytuacji niezbędne będzie jednak posiadanie przez gminę planu zagospodarowania przestrzennego lub jego uchwalenie. Posiadając wypis z planu zagospodarowania przestrzennego, świadczący o możliwości lokalizacji tego typu inwestycji, możemy wystąpić o wydanie decyzji środowiskowej. Decyzja środowiskowa jest wymagana zawsze dla obiektów mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się zgodnie z §3 ust. pkt.45 Rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, instalacje do wytwarzania biogazu rolniczego w rozumieniu Prawa energetycznego o zainstalowanej mocy elektrycznej większej niż 0,5 MW lub wytwarzające ekwiwalentną ilość biogazu rolniczego wykorzystywanego do innych celów niż produkcja energii elektrycznej.

Analizując uwarunkowania środowiskowe inwestycji organ (najczęściej starosta) może jeszcze wydać decyzję o przeprowadzeniu oceny oddziaływania na środowisko. W przypadku biogazowni rolniczej musimy również pamiętać o uzyskaniu pozwolenia wodnoprawnego na pobór wody powyżej 5m³/dobę. Dla przykładu biogazownia o mocy 70 kW z przewagą kiszonki kukurydzy potrzebuje do rozcieńczenia ok. 5m³/dobę, stąd takie pozwolenie będziemy musieli uzyskać prawie zawsze.

Po uzyskaniu decyzji środowiskowej i pozwolenia wodnoprawnego

możemy przejść do fazy projektowej. Projekt budowlany dla biogazowni rolniczej jest złożony, musi spełniać bardzo rygorystyczne wymogi sanitarne, BHP i uzyskać szereg wymaganych prawem uzgodnień oraz decyzji. W przypadku biogazowni rolniczych może być zasadny podział projektu architektonicznego na projekt zagospodarowania działki lub terenu oraz projekt architektoniczno-budowlany.

Poza warunkami przyłączenia do sieci energetycznej, możemy potrzebować zgodę na przyłączenie do sieci gazowej, jeżeli zakładamy wprowadzanie gazu do sieci lub zgodę na wprowadzanie energii cieplnej do sieci ciepłowniczej w przypadku kogeneracji. Bardzo istotne są też dla tej inwestycji uzgodnienia w zakresie przepisów BHP. Nie obejdują się także bez uzgodnienia w zakresie wymagań higieniczno-sanitarnych, oraz ochrony epidemiologicznej z Powiatowym Inspektorem Sanitarnym. Przy takiej inwestycji, gdzie będziemy regularnie dostarczać surowiec zewnętrzny do procesu fermentacji musimy zapewnić sobie uzgodnienia odnośnie zjazdów z dróg, placów, sieci i przyłączy infrastruktury technicznej, organizacji ruchu na czas budowy. Większość z tych dokumentów będzie przygotowywał projektant. W przypadku biogazowni wniosek o wydanie pozwolenia na budowę składamy do właściwego miejscowo starosty.

Biogazownie rolnicze mogą także wymagać uzyskania pozwoleń zintegrowanych. Po zakończeniu budowy biogazowni rolniczej bardzo istotny jest dokładnie przeprowadzony program rozruchu, w którym powinien brać udział personel oraz szczegółowe, wyczerpujące instrukcje obsługi i konserwacji przekazane przez wykonawcę inwestorowi.

Przed rozpoczęciem użytkowania ewentualnie musimy uzyskać także pozwolenia emisyjne, na hałas i pozwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów.

Bardzo istotne są kwestie wyłączeń spod obowiązku uzyskania koncesji dla części biogazowni rolniczych. Zgodnie z art. 9p Prawa energetycznego wytwarzanie biogazu rolniczego lub wytwarzanie z niego energii elektrycznej jest działalnością regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej. Wymaga ona wpisu do rejestru przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się wytwarzaniem biogazu rolniczego prowadzonego przez Prezesa Agencji Rynku Rolnego. Musimy zwrócić uwagę, że ustawodawca wyłączył z obowiązku uzyskania koncesji tylko wytwarzanie energii elektrycznej. Stąd w przypadku elektrociepłowni pracującej w układzie kogeneracji, konieczne będzie uzyskanie koncesji na produkcję energii cieplnej, w przypadku przekroczenia progu mocy nominalnej 5MW.

W artykule przybliżyłem tylko niektóre zagadnienia prawne procesu inwestycyjnego w biogazowni rolniczej. Bardziej szczegółowy zarys możemy znaleźć w Przewodnik dla inwestorów zainteresowanych budową biogazowni rolniczych, wydanym w 2011 r. na zlecenie Ministerstwa Gospodarki dostępnym pod adresem <http://www.mg.gov.pl/node/13229>.

Podsumowując aktualnie procedura inwestycyjna w odnawialne źródła energii, w tym w biogazowni rolniczej jest skomplikowana i złożona. Dla szybszego rozwoju tej dziedziny niezbędne jest jak najszybsze uchwalenie ustawy o odnawialnych źródłach energii.

Witold Rytwiński

Przyszłość programów „Owoce w szkole” i „Szkłanka mleka”

► KRAJ

Równoległe z debatą nad unijnym budżetem i nad wspólną polityką rolną na lata 2014-2020, toczy się dyskusja nad przyszłą formą funkcjonowania tych dwóch ważnych, prospołecznych i prozdrowotnych programów. Obydwa na stałe wpisały się już w codzienny dzień szkolny polskich uczniów.

Atuty

Dzięki tym programom dzieci nie tylko otrzymują w szkole owoce i warzywa oraz produkty mleczne, lecz przede wszystkim uczą się dobrych nawyków żywieniowych, co powinno procentować i przynosić korzyści zdrowotne przez całe ich późniejsze życie. Nieprawidłowa dieta, obok braku wystarczającej aktywności fizycznej, jest jednym z głównych czynników powodujących nadwagę i otyłość, które z kolei mogą prowadzić do bardzo poważnych współczesnych chorób cywilizacyjnych.

Bardzo ważnym atutem ww. programów jest fakt, iż dzieci piją mleko lub jedzą owoce i warzywa razem, w otoczeniu swoich rówieśników. Wpływ i wzorce płynące od grupy rówieśników są bowiem jednym z najsilniejszych bodźców determinujących wybory i zachowania. Obydwa programy mają podobne cele, a różnią się narzędziami, w jakie zostały wyposażone. Przede wszystkim program „Owoce w szkole” – w odróżnieniu od programu „Szkłanka mleka” – oprócz udostępniania dzieciom owoców i warzyw – zakłada również realizację działań edukacyjnych. Dyrektorzy szkół podstawowych zobowiązani są do zrealizowania przez szkołę co najmniej dwóch zajęć w każdym semestrze roku szkolnego, informujących o zasadach zdrowego żywienia w ramach edukacji przyrodniczej lub wychowania fizycznego. Ponadto mogą również podjąć m.in. następujące działania:

- ▶ zamieszczać na stronie internetowej szkoły treści informujące uczniów o zdrowych nawykach żywieniowych, a w miarę możliwości także o sektorze owoców i warzyw,
- ▶ organizować prace w ogrodzie co najmniej raz w semestrze,
- ▶ stosować inne sposoby upowszechniania informacji o programie „Owoce w szkole” poprzez organizowanie wystaw, przygotowywanie prezentacji lub wydawanie gazetek,
- ▶ organizować wycieczki do gospodarstw rolnych lub zakładów przetwórstwa owoców i warzyw.

Jak dowodzą eksperci działania towarzyszące programowi są niezbędne, aby skutecznie zmienić nawyki żywieniowe dzieci. W ramach programu realizowane są również działania z zakresu komunikacji o charakterze informacyjno-promocyjnym (plakaty, broszury, gadżety, strona internetowa www.owocewshkole.org, imprezy o charakterze promocyjnym, edukacyjno-sportowym i konferencyjnym), a jego skuteczność podlega naukowej ocenie. Przeprowadzane niezależne oceny (krajowe i unijne) potwierdzają jego pozytywne rezultaty i skuteczność.

Efekty

W programie „Szkłanka mleka” uczestniczy obecnie ponad 2,4 mln dzieci i młodzieży (w tym 96% uczniów szkół podstawowych), a od jego uruchomienia dostarczono dzieciom 1,4 mld szklanek mleka. Z bezpłatnych dostaw świeżych owoców, warzyw oraz soków w programie „Owoce w szkole” korzysta blisko 1 mln dzieci, czyli 86%

grupy docelowej. Dotychczas dostarczono dzieciom 145 mln porcji owoców-warzywanych. W Polsce wymienione programy szkolne, a w szczególności program „mleczny”, udało się rozwinąć dzięki wieloletniemu zaangażowaniu w ich realizację dużych sił i środków finansowych pochodzących z budżetu krajowego. Dopłaty z budżetu unijnego okazały się bowiem niewystarczające, aby zapewnić szeroką dostępność programu. Dzięki tym wysiłkom Polska jest europejskim liderem pod względem ilości dostarczanych dzieciom w ramach programu produktów mlecznych. Jeśli chodzi o program „Owoce w szkole”, Jesteśmy z kolei drugim co do wielkości beneficjentem tego programu w UE po Włoszech.

Przyszłość

Obecnie KE zapoczątkowała dyskusję nad formułą programów skierowanych do szkół, poszukując optymalnego modelu ich realizacji w przyszłości. Uruchomione konsultacje społeczne mają być okazją do ogólnoeuropejskiej dyskusji na ten temat. Zaproponowano trzy warianty rozwoju programów w przyszłości:

Propozycja 1 – utrzymanie dotychczasowych modeli realizacji programów z uwzględnieniem zmian, jakie zostały wypracowane w ramach prac nad WPR 2014-2020.

Dotyczą one głównie programu „Owoce w szkole” i mają służyć dalszemu jego rozwojowi. Przewidują m.in. zwiększenie rocznego budżetu programu w UE z 90 mln do 150 mln EUR, zwiększenie stopnia współfinansowania z budżetu UE (dla Polski z 75% do 90%) oraz objęcie finansowaniem z budżetu programu działań towarzyszących. Dla programu „Szkłanka mleka” nie są przewidywane szczególne zmiany, poza obowiązkiem przygotowywania przez państwa członkowskie strategii krajowej dla programu, tak jak jest to obecnie w przypadku programu „owocowego”.

Propozycja 2 – pozostawienie dwóch odrębnych programów wraz z utrzymaniem dotychczasowego sposobu ich finansowania, przy jednoczesnym wprowadzeniu kilku zasadniczych zmian, głównie do programu „Szkłanka mleka”, tj. obowiązek realizacji działań edukacyjnych, a także możliwość realizowania wybranych działań dla obydwu programów wspólnie (np. działania z zakresu komunikacji).

Propozycja 3 – likwidacja dotychczasowych programów, a na ich miejsce powołanie nowego programu skierowanego do placówek oświatowych. Program byłby oparty na dwóch równoważnych filarach, tzn. bezpłatnemu udostępnianiu dzieciom owoców i warzyw, produktów mlecznych oraz ewentualnie innych dodatkowych produktów oraz na wzmocnionych działaniach towarzyszących.

W Polsce przez lata został wypracowany odrębny model realizacji każdego z ww. programów, który funkcjonuje sprawnie i stabilnie. Co nie znaczy, że programy nie powinny czerpać nawzajem ze swoich najlepszych praktyk i doświadczeń. Zastanawiając się nad przyszłością ww. programów oraz mając na uwadze ich bardzo ważne cele, powinniśmy wspierać takie rozwiązania, które zapewnią równoległy ewolucyjny rozwój obydwu programów, a przy tym pozwolą zachować ich dotychczasowy dorobek. Będziemy informować o rozstrzygnięciach w tej kwestii.

Marek Dyngus na podstawie materiałów KE i ARR.

Dyżury eksperta w Grodzisku Mazowieckim

► GRODZISK MAZOWIECKI

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Dyżury eksperta z zakresu prowadzenia i rozwoju firmy w Urzędzie Miejskim w Grodzisku Mazowieckim!

Przedsiębiorcy oraz osoby zamierzające założyć własną firmę mogą w pierwszą oraz trzecią środę miesiąca w godzinach 10:00-14:00 korzystać z usług oferowanych przez Punkt Konsultacyjny KSU podczas dyżurów odbywających się w Urzędzie Miejskim w Grodzisku Mazowieckim. Dyżury prowadzone są przez konsultanta Regionalnego Punktu Konsultacyjnego KSU przy Fundacji Małych i Średnich Przedsiębiorstw w Warszawie.

Podczas bezpłatnych indywidualnych konsultacji można uzyskać wiedzę z zakresu istotnych zagadnień związanych z rozpoczęciem działalności gospodarczej, w tym kwestii oceny opłacalności planowanej działalności, procedury rejestracji firmy, czy dostępności środków finansowych na rozpoczęcie działalności gospodarczej z różnych źródeł.

Przedsiębiorcy mogą natomiast uzyskać informacje między innymi na temat możliwości pozyskania zewnętrznego finansowania swojej działalności (dotacje, pożyczki) oraz wszelkich aspektów związanych z prowadzeniem firmy, czy zatrudnianiem pracowników.

Spotkanie z konsultantem jest także okazją do zapoznania się ze szczegółową ofertą Punktu Konsultacyjnego KSU, w tym z ofertą usług doradczych, które w 90% są współfinansowane ze środków unijnych i budżetu państwa.

Doradca pomoże osobom otwierającym własny biznes: oszacować przychody i koszty związane z planowaną działalnością; wybrać odpowiednią formę prowadzenia działalności oraz najlepszą formę opodatkowania; przygotować biznes plan, który można wykorzystać w staraniach o dotację, pożyczkę lub kredyt; zarejestrować firmę oraz dopełnić wszelkich formalności z tym związanych.

Istniejącym firmom oferowane jest doradztwo w zakresie: przygotowania biznes planów na potrzeby pozyskania kredytu, pożyczki, leasingu itp.; opracowania prognozy finansowej; opracowania wzorów umów (np. umowy cywilno-prawne, umowy handlowe, umowy najmu lokalu); opracowywania planów promocji, wyboru najefektywniejszych form promocji/reklamy; dokonywania analizy porównawczej różnych form zatrudnienia i związanych z nimi kosztów; dokonywania zgłoszeń do ZUS i Urzędu Skarbowego (np. zgłoszenie do ubezpieczenia nowych pracowników, ich rodzin, zmiana formy opodatkowania, zmiana statusu podatnika VAT itp.).

Pomoc oferowaną przez konsultantów można otrzymać codziennie, od poniedziałku do piątku, zgłaszając się do jednego z Punktów Konsultacyjnych sieci KSU działających na terenie województwa mazowieckiego w następujących lokalizacjach:

Zachęcamy do korzystania z usług informacyjnych sieci Mazowieckich Punktów Konsultacyjnych KSU.

- Fundacja Małych i Średnich Przedsiębiorstw, ul. Smocza 27, Warszawa
- Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, ul. Piękna 68, Warszawa
- Fundacja Gospodarcza im. Karola Marcinkowskiego, ul. Małgorzacka 8, Ciechanów
- Stowarzyszenie Rozwoju Aktywności Społecznej „Triada”, ul. Andriollego 8/1, Otwock
- Stowarzyszenie Rozwoju Aktywności Społecznej „Triada”, ul. Pułaskiego 23, Siedlce

Więcej informacji na temat usług świadczonych przez mazowieckie Punkty Konsultacyjne Krajowego Systemu Usług, dostępne są na stronie www.mazowieckie.ksu.parp.gov.pl

Nabór wniosków

► KRAJ

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego, działanie 1.5 „Rozwój przedsiębiorczości”. O dofinansowanie w ramach nadchodzącego naboru mogą ubiegać się mikro i małe przedsiębiorstwa.

Działania w ramach konkursu ukierunkowane będą na podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez realizację nowych inwestycji obejmujących środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne. Ponadto będzie możliwość unowocześnienia wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej (m.in. zakup maszyn, urządzeń, wartości niematerialnych i prawnych) i prowadzenia prac inwestycyjnych w ramach przedsiębiorstwa. W ramach konkursu usługi doradcze są kosztami niekwalifikowanymi. Wyjątek stanowią koszty związane z przygotowaniem dokumentacji projektowej.

Koszty związane z zakupem nieruchomości zabudowanej lub lokalu oraz zakupem środków transportu (grupa 7 zgodnie z Klasyfikacją Środków Trwałych) są niekwalifikowane. W ramach konkursu wykluczone będą także projekty realizowane w oparciu o formularz: „zaprojektuj i wybuduj”.

W ramach konkursu Wnioskodawca będzie mógł złożyć tylko jeden wniosek o dofinansowanie. Projekty muszą być realizowane na terenie województwa mazowieckiego, a okres ich realizacji nie może przekroczyć 31.12.2014 r.

Początek okresu kwalifikowalności wydatków może nastąpić najwcześniej po dniu złożenia wniosku o dofinansowanie. Wyjątek

stanowią koszty związane z przygotowaniem dokumentacji projektowej, które mogą być kwalifikowane od dnia 1 stycznia 2013 r.

Całkowita alokacja środków przewidziana w nadchodzącym konkursie wynosi 5 mln euro. Wartość dofinansowania przypadającego na projekt wynosi od 100 000 do 750 000 złotych. Poziom dofinansowania dla projektów realizowanych w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej wynika z mapy pomocy regionalnej, tj. nie może on przekroczyć 50% wartości kosztów kwalifikujących się do objęcia wsparciem.

Więcej informacji na temat zasadach ubiegania się o dofinansowanie w ramach działania 1.5 uzyskać można w jednym z mazowieckich Punktów Konsultacyjnych KSU www.mazowieckie.ksu.parp.gov.pl

Dane teleadresowe mazowieckich Punktów Konsultacyjnych KSU:

- Fundacja Małych i Średnich Przedsiębiorstw, ul. Smocza 27, Warszawa
- Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, ul. Piękna 68, Warszawa
- Fundacja Gospodarcza im. Karola Marcinkowskiego, ul. Małgorzacka 8, Ciechanów
- Stowarzyszenie Rozwoju Aktywności Społecznej „Triada”, ul. Andriollego 8/1, Otwock
- Stowarzyszenie Rozwoju Aktywności Społecznej „Triada”, ul. Pułaskiego 23, Siedlce

Sprzątanie Świata 2013

► GRODZISK MAZOWIECKI

Świata. Poprzedni, który miał miejsce 27 kwietnia br., z powodu niesprzyjającej pogody musiał zostać przerwany. Tym razem akcja przebiegła pomyślnie.

W akcji „Sprzątanie Świata” na terenie obu wsi udział wzięły dzieci i młodzież z naszych miejscowości, wraz z opiekunami.

Akcja „Sprzątanie Świata” rozpoczęła się o godz. 12:00 i trwała ponad godzinę.

Biorący udział mieli za zadanie posprzątać całej wioski i tym sposobem oczyszczone zostały tereny wokół świetlic, boiska, placu zabaw, przystanku autobusowego, a także rowy wzdłuż ulic.

Dzieciaki otrzymali od opiekuna jednorazowe rękawiczki, oraz worki na śmieci. Rodzice pomogli w

fot. M. Kuczyńska

porządkowaniu i malowaniu placu zabaw. Dzieci z Zabłotni w nagrodę mogły uczestniczyć w zajęciach wyjazdowego Centrum Kultury w czerwonym piętrowym autobusie 12 maja.

Na zakończenie, w nagrodę za pomyślnie przeprowadzoną akcją dzieci pod nadzorem opiekunów rozegrały mecz piłki nożnej na boisku sportowym w Kraśniczej Woli.

Tego dnia wszystkim dopisał humor i pogoda, dzięki czemu akcja „Sprzątanie Świata” przebiegła pomyślnie.

Do zobaczenia w przyszłym roku!

Marzena Kuczyńska

fot. M. Kuczyńska

fot. M. Kuczyńska

Ogólnopolskie Dni Dużych Rodzin

► GRODZISK MAZOWIECKI

Duże rodziny – bogactwo przyszłości!

Ogólnopolskie Dni Dużych Rodzin,
Grodzisk Mazowiecki, 21 – 23 czerwiec 2013

Zjazd rodzin w Grodzisku Mazowieckim jest pierwszym ogólnopolskim spotkaniem dużych rodzin.

Celem organizowanego 3-dniowego spotkania, na które przybędzie blisko 1000 osób z całej Polski, jest integracja środowiska dużych rodzin i promocja wartości rodzinnych. Liczymy też, że spotkanie będzie donośnym głosem w podejmowanych działaniach na rzecz – tak bardzo oczekiwanych – zmian w polityce rodzinnej.

Zjazd ma być jednak przede wszystkim miejscem spotkania Dużych Rodzin w spokojnej i radosnej atmosferze z szeregiem atrakcji dla dzieci i rodziców (wstęp na basen,

przedstawienia i koncerty, różnorodne zajęcia dla dzieci, gry i zabawy sportowe, warsztaty dla rodziców i młodzieży, spotkania z ciekawymi ludźmi i inne atrakcje).

Honorowy Patronat nad zjazdem objęła Para Prezydencka Anna i Bronisław Komorowscy

więcej informacji na stronie: www.zjazd.3plus.pl

W sobotę, **22.06.2013. o godzinie 13:00** w grodziskim Centrum Kultury przy ul. Spółdzielczej 9 odbędzie się konferencja prasowa.

Festiwal Otwarte Ogrody 2013

► POWIAT GRODZISKI

Głównym celem projektu są działania na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych poprzez rewitalizację, promocję, zrównoważone wykorzystanie lokalnych zasobów naturalnych i kulturalnych. Uważam, że aby przetrwać, dziedzictwo musi się rozwijać i być podstawą inteligentnego rozwoju społeczności lokalnej. Otwarte Ogrody

są więc działaniem na rzecz zrównoważonego rozwoju i rewitalizacji historycznych miejscowości. Rewitalizacja rozumiana jest często jako jednorazowy, efektowny remont budynków, nawierzchni dróg, czy posadzenie drzew. Ja rewitalizację rozumiem jako inicjowanie przemian społecznych poprzez angażowanie i edukację społeczności lokalnych, pobudzanie kreatywnego myślenia o najbliższym otoczeniu oraz wsparciu przedsiębiorczości opartej o lokalną kulturę i naturę.

Miejscowości mają swoje indywidualne historie przesiedleń, wielokulturowych spotkań, dramatycznych zwrotów życia społecznego i trudnych decyzji, które mieszkańcy w ciągu wieków wspólnie podejmowali dla dobra swojej miejscowości. Zachęcamy te społeczności do ponownego i kreatywnego spojrzenia na własną historię, kulturę i codzienne życie i przyjęcia tego dziedzictwa jako potencjału dla przyszłości.

Źródło: www.otwarteogrody.pl

IX Festiwal Otwarte Ogrody w Podkowie Leśnej

Fotorelacja dostępna na stronie: www.ckipodkowa.pl

VIII Festiwal Otwarte Ogrody w Milanówku

Fotorelacja dostępna na stronie: www.mckmilanowek.pl

Wydarzy się w Grodzisku

► KARTKA Z KALENDARZA

- CZERWIEC

Rajd rowerowy
Godzina: 12³⁰
Start: Dom kultury w Żabiej Woli
- CZERWIEC

15
- CZERWIEC

15
- CZERWIEC

15
- CZERWIEC

15
- CZERWIEC

15
- CZERWIEC

15-16
- CZERWIEC

16
- CZERWIEC

16
- CZERWIEC

16
- CZERWIEC

19
- CZERWIEC

20
- CZERWIEC

21
- CZERWIEC

21
- CZERWIEC

24
- CZERWIEC

24

Koncert WHISBONE ASH w Grodzisku Mazowieckim

LEKSYKON LEGEND ROCKA

Zespół Whisbone Ash powstał ponad czterdzieści lat temu w Anglii z inicjatywy Andy Powella i Martina Turnera. Muzykom towarzyszyli Stewe Upton grający na perkusji i Ted Turner na gitarze. Uznanie i popularność zespół zdobył już pierwszymi nagraniami a zwłaszcza płyta ARGUS, uznaną przez tygodnik „Melody Maker” za najlepszy album roku 72. Gitarowe brzmienie odtąd grupy rozpoznawalne było przez wszystkich fanów rocka na całym świecie. Zespół wspaniale wykonywał zarówno kompozycje hard rockowe jak również stylizacje bluesowe i boogie. Atutem grupy były misterne aranżacje partii gitarowych dominujące szczególnie w balladach. W latach 70 tych zespół występował na największych scenach rockowych na świecie Doskonale sprzedawały się

The King Will Come a następnie usłyszeliśmy ekspresyjny Throw down the Sword. Okrzyk zachwytu wywołał Sometime World ozdobiony ciepłym współbrzmieniem głosów oraz śpiewnymi tonami gitar. Kolejne kompozycje udowodniły, że Whisbone Ash ma się dobrze a muzycy mają w zanadrzu wiele ciekawych muzycznych projektów.

foto: theiridium.com

instrumentalnych popisów i wokalnych uniesień. Nie zapomnę świetnej interpretacji Surfach to Air i rozimprovizowanej wersji Engine Overheat. Na zakończenie podstawowego zestawu grupa zagrała monumentalny utwór Phoenix, który jest wizytówką Andy Powella. Gitarzysta pokazał w tym momencie cały kunszt posługiwania się instrumentem muzycznym. Przepięknej urody bajkowa opowieść muzyczna mogła tak trwać bez końca. Muzycy przedłużali chwile rozstania z fanami. Na bis usłyszeliśmy hard rockowy Jalbait i zagrany z rockowym pazurem Blowin' Free.

Widziałem już kilkakrotnie Whisbone Ashka koncertach w Polsce ale przyznam, że ten w Grodzisku zapamiętam z dwóch powodów. Po pierwsze wspaniała dyspozycja muzyczna artystów zadecydowała o jakości występu zespołu a po drugie wspaniale przygotowana grodziska publiczność której edukacji muzycznej mogą pozazdrościć inne miasta

Włodzimierz Bróz

foto: tuba.pl

wszystkie płyty, które wytwórnia wypuszczała na rynek muzyczny. Po roku 74 grupa urozmaiciła repertuar wprowadzając inst.. klawiszowe. Oprócz rockowych utworów i lirycznych ballad pojawiły się piosenki liryczne z orkiestrowym aranżem. Muzyka co prawda straciła na drapieżności ale za to przybyli nowi fani słuchający chętnie muzyki pop. W latach 2000-cznych drogi Andy Powella i Martina Turnera definitywnie się rozeszły i dzisiaj funkcjonują dwie formacje, które mają prawo używać nazwy Whisbone Ash.

W grodziskim Domu Kultury przy wypełnionej po brzegi Sali wystąpił zespół prowadzony przez niezmordowanego Andy Pawelca, który oczarował publiczność doskonałą grą na gitarze. Od początku koncertu nawiązała się doskonała współpraca między muzykami a widownią a każda kompozycję nagrodziły gromkie owacje. Show otwierał gitarowy utwór

Lifeline. Sekcja rytmiczna w składzie: Bob Skeat na basie i Jo Crabtree na perkusji doskonale współbrzmiała z gitarowym duetem. Andy Pawell docenił zaangażowanie grodziskiej widowni która tego wieczoru po raz kolejny udowodniła, że nie znalazła się w tym miejscu przypadkowo. Druga część muzycznego spektaklu przyniosła rozbudowane prog-rockowe tematy pełne

www.artrock.pl

Co u innych w trawie piszczy?

Zapraszamy Państwa do zapoznania się z wydawnictwami jednostek Polskiego Stronnictwa Ludowego z Polski.

Tygodnik Zielony Sztandar
www.zielonyszandar.com

Biuletyn Zielonym Okiem
Koło nr 10 PSL w Łodzi

www.miaistolodz.psl.pl

Więści Parlamentarne
www.klub.psl.pl

Zielony Kwartalnik
Zarząd Powiatowy PSL
w Tomaszowie Lubelskim

www.psl-tomaszow.pl

Zachęcamy do odwiedzenia:

- www.psl.org.pl - strona Polskiego Stronnictwa Ludowego
- www.pslgrodzisk.pl - strona Zarządu Powiatowego PSL w Grodzisku Mazowieckim
- www.kopecandrzej.blog.onet.pl - blog Andrzeja Kopcia
- www.warminskomazurskie.psl.pl - strona Zarządu wojewódzkiego PSL w Olsztynie
- www.jedrzejczak.blog.onet.pl - blog Tomasza Jędrzejczaka
- www.twitter.com/KosiniakKamysz - Twitter Władysława Kosiniak-Kamysza - Ministra MPiPS

PS.Lider

Wydawca: Fundacja Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich Lider
Redakcja: Andrzej Kopeć, Renata Baranowska, Włodzimierz Bróz, Monika Cieślakiewicz, Ewa Dąbrowska, Marek Dyngus, Norbert Klimkowski, Anna Kryńska, Martyn Mieczkowski, Szymon Paćko, Sławomir Pietraszek, Witold Rytwiński, Ania Walczyńska.
adres: Żuków 20, 05-825 Grodzisk Maz.
e-mail: pslider@pslgrodzisk.pl
Skład: Anna Kryńska

Redakcja zastrzega sobie prawo wprowadzania zmian i skrótów w materiałach przeznaczonych do publikacji oraz publikowania wybranych artykułów w wersji elektronicznej. Materiałów niezamówionych redakcja nie zwraca.